

Giyim Kuşamda İpek Kullanmak

Allah Teâlâ'ya sonsuz hamd, onun Resulüne ve Resulüne tabi olan al, ashab ve ümmetine selat-u selam olsun.

Kuşkusuz giyim-kuşam Allah Teâlâ'nın insanoğluna bahşettiği önemli nimetlerden biridir. Tarih boyunca insanoğlu her daim avret yerinin açık olmasından utanmış bu yüzden örtme ihtiyacı duymuştur. Bununla birlikte sıcak ve soğuğa karşı önlem almak için elverişli giysiler kullanmıştır. Yüce dinimiz, Allah Teâlâ'nın nimetlerini kullanırken israftan ve meşru olmayan hedeflere vesile olmamasından kaçınmaya önem vermiştir. Bu yüzden kişiyi, helali olmayan karşı cinsine karşı cazibeli duruma getirip şehvi duyguları harekete geçirecek giysileri yasaklamıştır.

Günümüz modern insanı(!) bu denli kendini cazibeli gösteren elbiselerin yasak kılınmasını algılayamamaktadır. Neden geniş, bol avret uzuvlarını belli etmeyecek elbise giyilmesi gerektiğini bir türlü kavrayamamaktadır. Akıllarına göre giysi, insanı şık gösteren, karşı tarafa cazibe veren dış kaportadır. Bu yüzden giysiyi tamamen örf ve adete bağlı yöresel bir fiil olarak görmektedirler. Buna bağlı olarak giysinin sünnet olan çeşidinin olmadığını iddia etmektedirler. Hâlbuki Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in giymiş olduğu elbise şeklini, sırf ona tabi olmak niyetiyle giymenin sünnet olması bir yana, giyim-kuşamda uyulması gereken ve farz olan bir takım esaslar vardır. Yaşadığımız âlemin, imtihana mebni olduğunu iyice kavradıktan sonra bu tür meseleleri algılamamız hatta hayatımıza tatbik etmemiz daha kolay olacaktır. Karşı cinsi cezbetmenin bir maksat değil de bir fesat olduğunu bilmek, kuşkusuz meseleyi hakikati üzere, ayakları yere basarcasına anlamının en ön şartıdır.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

“Ey Âdemoğulları! Size avret yerlerinizi örtecek giysi ve süslenecek elbise verdik. Takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) elbisesi var ya, işte o daha hayırlıdır. Bu (giysiler), Allah'ın rahmetinin alametlerindendir. Belki öğüt alırlar (diye onları insanlara verdik)”. El-Â'râf 26

Kuşkusuz dünya hayatında geliş gayemiz sadec her türlü nimetten istifade etmek değildir. Belki bazı hoşumuza gidecek şeyleri sırf bizi yaratandan dolayı terk ederek onun yolunda ilerlemek ve imtihanı kazanmak en ulvi ve esas gayemizdir. Bu yüzden yasaklanan her şeyin mutlaka sadece dünyaya bağlı olarak algılanabilir bir gerekçesi olmak zorunda değildir. Bazen sadece imtihana desek bile, bir şeyin yasak olmasına yeter sebeptir, yeterki onu yasak kılan nas mevcut olsun. Buna taabbudi denir. İşte bu kabilden olan bir mesele olarak ipek kullanmayı ele alacağız.

İpek; İpekböceğinin ürettiği yumuşak, parlak bir liftir. İpekböceği bir tırtıldır ve bu lifi kendine koza örmek için üretir. İnsanlar bu liften iplik yapar ve kumaş dokurlar. İpek çok sağlamdır. Boyanınca da çok gösterişli olur. Bazen ipeğe başka lifler karıştırılarak döşemelik ve perdelik kumaşlar yapılır. İpek en çok dut ipekböceğinden elde edildiğini görmekteyiz.

İpek güzel görünürlü, yumuşak, parlak ve dayanıklı olup, kolaylıkla ve iyi boya tuttuğu için daha da güzelleştirilebilen hayvansal kaynaklı bir liftir. İpek, liflerin kraliçesi olarak bilinir[1].

Yüce dinimiz, dünyayı bir karargâh olarak değil de geçici bir tarla olarak yaratan Allah Teâlâ'nın nimetlerinden yararlanmayı belirli şartlarla kısıtlamıştır. Sözelimi; israf etmemek, kibirlenmemek, başkalarına zarar vermemek, topluma ekonomik ve ahlak yönüyle zarar vermemek emsali bir takım şartlar koymuştur.

İpek giymek, tarih boyunca bir böbürlenme, övünme vesilesi olmuştur. Bunun yanında pahalı olması elbiseye haddinden fazla önem verilmemesini ve israfa sürüklememesini öğütleyen naslara aykırı düşmektedir.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

“Ey Âdemoğulları! Her mescitte ziynetinizi takının (güzel ve temiz giyinin). Yiyin için fakat israf etmeyin. Çünkü O, israf edenleri sevmez.” Araf/31

Saydığımız bu gerekçeler, hikmet açısından olup belki tartışılabilir olsalar da ipek giymenin yasaklanmasındaki illet değildir. Bu konuda illet, yani ipeğin yasaklanmasının gereği doğrudan hadis-i şeriflerdir. Bize düşen Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in yasakladığından sakınmaktır. Zira imtihan için geldiğimiz bu dünyada insanoğluna verilen akıl, eğer Allah Teâlâ'nın tüm emir ve yasaklarını gerekçeleriyle anlayabilecek olsaydı ve doğruyu bulabilecek olsaydı imtihanın bir önemi kalmazdı, Kuran-ı Kerim'in bir faidesi kalmazdı. Her şeyi akılla bilir doğru olanı aklımıza göre yapardık. Hâlbuki Allah Teâlâ, kendisine iman etmemizi, kesin olan emir ve yasaklarını aklımız alsa da almasa da yerine getirmemizi emretmektedir.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

“Allah ve Resûlü bir iş hakkında hüküm verdikleri zaman, hiçbir mü'min erkek ve hiçbir mü'min kadın için kendiışleri konusunda tercih kullanma hakları yoktur. Kim Allah'a ve Resûlüne karşı gelirse, şüphesiz ki o apaçık bir şekilde sapmıştır.” Ahzab/36

İpeğin yasak olduğunu ifade eden açık hadis-i şerifler vardır. Sözü uzatmamak için sadece bir kaç tanesini zikredeceğiz.

Katade (Allah ondan razı olsun) anlatıyor: Ebu Osman en-Nehdiyy şöyle dedi: Ömer (Allah ondan razı olsun)'in mektubu bize ulaştığında biz Utbe b. Ferkat ile birlikte Ezrebican denilen yerdeydik, mektupta şöyle yazılıydı:

“Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ipek kumaş giymeyi yasaklamış, ancak şu kadarı müstesna etmiştir. Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şu kadarı derken başparmağını takip eden iki parmağıyla bunu gösterdi.” Mektubu okuyunca biz anladık ki bununla âlem (elbiseye konan işaret veya elbisenin kenarları yani elbiselere eklenen veya dikilen ipek) kast edilmiştir.[2]

Ebu Ümame, Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'i şöyle derken işittiğini anlatıyor: Ahirette nasibi olmayan erkeklerin dışında dünyada ipek

giyen erkek olmaz.[3]

Kadınların ipekten elde edilmiş kumaşları her türlü kullanmaları caizdir. Buna dair tüm İslam âlimlerinin sözbirliği vardır. Erkeklerin savaş dışında katıksız ipekten olma gömlek, kaban ve sair elbise giymeleri de söz birliğiyle haramdır.

Savaş esnasında ipek giymek ise İmam Ebu Hanife'ye (Allah ona rahmet etsin) göre caiz değildir. Ancak İmam Ebu Yusuf ve İmam Muhammed'e (Allah onlara rahmet etsin) göre savaş esnasında ipek elbise giyilebilir.[4] Zira düşmanın karşısında heybetli görünmek psikolojik strateji olarak önemlidir. Buradan din veya vatan için ihtiyaç olduğunda kişinin ipek elbise giymesinde bir sakınca olmayacağı anlaşılmaktadır.

Hız. Ali (Allah ondan razı olsun) anlatıyor: Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ipekli bir kumaş alarak sağ tarafına koymuş, bir altın parçası da alıp sol tarafına koymuş, sonra bunlara işaret ederek "İşte bu ikisi de ümmetimin erkeklerine haramdır" buyurdular.[5]

İmam Ebu Hanife (Allah ona rahmet etsin) bu hadisi-i şerifin genel olduğuyula yani savaş haline dair bir ayırım yapmadığıyla amel etmiştir. Düşmana heybetli görünmek için başka alternatiflerin olduğunu söylemiş, erişii ipek olanla bunun mümkün olacağını savunmuştur.[6]

Kişinin bedeniyle arasında başka giyecek olsa dahi ipekli giymek haramdır. Sıhhatli görüş budur. İmam Ebu Hanife'den (Allah ona rahmet etsin) gelen rivayete göre ipekli elbise cilt ile yani insan derisiyle temas ederse giyilmesi haram olur. Kumaşın markası veya firma markası gibi birbirine bitişik olan dört parmak kadarının ipek olmasında bir beis yoktur.

Bu miktar ipeğe müsaade edilmesi İbn Abbas'dan (Allah onlardan razı olsun) gelen rivayete binaendir. O rivayet şöyledir:

"İbn Abbas'dan (Allah ondan razı olsun) rivayet olunmuştur ki, Peygamber Efendimiz (Sellellahu Aleyhi ve Sellem) katıksız ipeten yapılan elbiseyi giymeyi yasakladı. Ancak işaret/alem (marka ismi gibi amblem) ve elbisenin argacı (elbise örölürken dikine kullanılan ipler) ipekten olursa bunda bir beis yoktur".[7]

Elbisenin alemi, onun süsü, deseni demektir. Nitekim bu husus Kâmus'ta da bu şekilde manâlandırılmıştır. Bundan katıksız ipekliden örölmüş veya sonradan elbiseye dikilmiş desenler kastedilmektedir. Bununla elbise kenarlarında dikilenler arasında fark yoktur. İkisi de dört parmaktan fazla olmamalıdır. Ama İmam Şafiî (Allah ona rahmet etsin) burada muhalefet etmiştir. Çünkü Şafiiler süsü dört parmakla kaydetmişlerse de elbise etrafının ne kadarının ipek olabileceğinin yöreden yöreye değişebileceğini ve genel âdete göre takdir edilebileceğini söylemişlerdir. Yani bir yörede dört parmaktan daha fazla olmak üzere elbiselerin yakaları süsleniyorsa o yörede bu işlem caizdir.

Hanefilere göre âlem yani işaret hem yakalara takılan armaları, hem de elbiselerde kullanılan desenleri kapsamaktadır. Buna astarlar ve yenlerin

etrafına, cübbenin yakasına işlenenler, ilikler ve kumaştan yapılan düğmeler de dâhildir. Tüm bunlar enine dört parmaktan fazla olmamak şartıyla caizdir. Bir elbiseyi bir parça ipek ile yamamakta da beis yoktur. Ama ipek kumaştan kılıf yapmak böyle değildir.

Peygamber Efendimiz'in (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) hadislerinden yola çıkarak, elbisede bulunan ve bir görüşe göre dört parmağı, diğer görüşe göre üç parmağı geçmeyen ipek miktarının caiz olduğunu söylenmiştir[8]. Ayrıca elbisenin farklı farklı yerlerinde bulunan ipek kumaşlar da ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Fakat bakıldığında elbisenin ipekten olduğu izlenimi oluşuyorsa böyle bir elbiseyi kullanmak da caiz olmaz. Caiz olan dört parmak miktar ipeğin elbiselere eklenen veya dikilen ipek olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca elbisede alem olarak kullanılan ipeklerin de sakıncasının olmadığı, hiçbir âlim tarafıncından inkâr edilmemiş olduğu için sözbirliğiyle kabul edilmiş sayılmaktadır.[9]

Dağınık yerlerde olan ipekler toplanıp hesap edilmez. Yani bir ucta iki parmak, diğer ucta üç parmak ipek olsa toplamı dört parmağı aşmıştır denilip yasak kılınmaz. Bunun gerektirdiği şudur: İpek ile bezenmiş, desenlenmiş nakışlı elbiseyi giymek helâldir, eğer her nakış dört parmak kadar değilse. Eğer hepsi bir araya geldiği zaman dört parmağı geçerse bu yine helâldir. Ancak hepsi ipekli görünecek kadar olursa caiz olmaz.

Fakat bazılarına göre sarık bu hükümden müstesnadır. El-Müctebâ adlı kitapta; "Sarıkta iki veya daha fazla yerlerde bulunan ipekli nakışlar derlenmiş yani bir yerdeymiş gibi kabul edilir" denilmektedir. Ez-Zeylaî'nin ifadesine göre: Tellerle örülenler de dört parmak kadar olduğu takdirde giyilmesi ve kullanılması helâldir. Aksi takdirde erkekler için helâl olmaz.

Kenarları ipek ile örölmüş cübbenin giyilmesi mekruhtur denilmektedir.

Dîbac denen saf ipekten yapılmış cibinlik yani sivrisinek ve benzeri rahatsızlık veren haşarattan korunmak için yatağın üzerine açılan örtünün kullanılmasında erkekler için de beis yoktur. Keza çocukların beşikleri üzerine açılan cibinliklerde bu kabildendir. Dîbac, arşı ve argacı ipekten olan nesnedir. Fakat giyilen bir nesne değildir. Bu yüzden caizdir.

Halis ipekten yapılmış uçkur bağı da mekruhtur. Sıhhatli görüş budur. Bazıları "bunda beis yoktur" demişlerdir. Halis ipekten yapılmış kalensuve yani takke/fes giymek de mekruhtur. Sarığın altında kalsa bile. Yakaya asılan para cüzdanının ipek olması da mekruh olur.

Kadınlar için dibaceyi, ipekliyi, altın ve gümüşü ve diğer incileri süs olarak kullanmakta bir beis yoktur.

Kişi ipek kumaş ile evini süsleyebilir. Tefahür kastedilmeksizin altın ve gümüş kaplarla da süsleyebilir. Göze, göz ağrısı gibi bir özür sebebiyle ipek kumaştan olan siyah bir eşarp bağlamakta bir beis yoktur.

Elbise bütünüyle ipek olmayıp sadece luhmesi ipek olursa (dokumacılıkta dikine konulan iplikler ki bunlara luhme veya eriş denir) tüm âlimlere göre savaşta giyilmesi caiz, savaş dışında mekruhtur.

Yine elbise bütünüyle ipek olmayıp sadece südası (dokumacılıkta enine konan ipliklerdir ki bunlara argaç veya çözgü de denilmektedir) tüm âlimlere göre savaşta ve savaş dışında giyilmesi caizdir[10].

İpek böceğinin kozasından yapılmayan dokuma, haram olan ipek değildir. Suni ipek, eğer ipek böceğinin ürettiği değilse, başka maddelerden yapılmışsa isminin ipek olması onu haram kılmaz.

Elbisenin yapımında kullanılan malzemenin çoğu ipekten olursa, böyle bir elbiseyi giymek erkeklere haramdır. İpek böceğinin üretmediği, saf halde bulunmayan suni ipeklerin bu yasak kapsamına girmeyeceğini söylemiştik.

İmam Ebu Hanife'ye (Allah ona rahmet etsin) göre, halis ipekten bir yastık yapıp onun üzerinde uyumakta veya minder yapıp üzerine oturmakta bir sakınca bulunmamaktadır. Zira bunda tazim söz konusu değildir. İmam Ebu Yusuf ve İmam Muhammed (Allah onlara rahmet etsin) aykırı görüş beyan etmişlerdir.[11] Çünkü Huzeyfe (Allah ondan razı olsun)'den şöyle rivayet edilmiştir:

“Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bize altın ve gümüş kaptan bir şey içmeyi, bu kaplardan bir şey yemeyi, kalın-ince ipek giymeyi ve bu tür bir kumaş üzerine oturmayı yasaklamıştır.”[12]

Giyilmesi erkelere yasak olan şeyleri, erkek çocuklara giydirmek de yasaktır. Aynı şey, takılar için de geçerlidir. Özellikle günümüzde erkek çocuklara takılan altın bileklik ve gerdanlıklar bu kapsamdadır. Elbette günah, mükellef olmayan çocuğa değil, ona bunu takan anne ve babadır. Çünkü bu hususta gelen nas, (hadis) ergenlik kaydı bulunmaksızın ümmetin erkeklerinin tamamını kapsar.

Allah Teâlâ, kendilerine Allah ve Resulünün emri veya yasağı ulaştığında artık orada kem-küm etmeden “Rabbim Allah” deyip emri uygulayan ve yasağı işlemekten sakınan kullarından eylesin! Âmin.

HÜSAMETTİN VANLIOĞLU BAŞKANLIĞINDA FIKIH KURULU

[1]Dört bin yılı aşkın bir süreden beri, insanların ekonomik hayatında önemli bir rol oynamakta olan ipek, yıllar boyu Çin, Hindistan, Taşkent, Bağdat, Şam ve İstanbul'dan geçen ipek yolunu takiben Avrupa'ya taşınmıştır. Bu zaman zarfında ipek, altından daha değerli bir ürün olarak alıcı bulmuştur.

[2] Buharî, bab: lubsu'l-Harir ve'ftıraşuhu li'r-ricâl

[3] Buhârî, Edeb 66; Müslim, Libâs 7, 10. Ayrıca bk. İbni Mâce, Libâs 16

[4] Alauddin es-Semerkindî, Tuhfetu'l-Fukahâ 3/583

[5]Ebu Dâvûd, Libâs, 4

[6] Alauddin es-Semerkindî, Tuhfetu'l-Fukahâ 3/584

[7] Ebu Davud, babu'r-ruhsati fi'l-alem ve hayti'l-harir. Hadis no: 4057

[8] Alauddin es-Semerkindî, Tuhfetu'l-Fukahâ 3/585

[9] Ebu Bekir Muhammed b. Ahmed Şemsu'l-Eimme es-Serahsî, el-Mebsût; Alauddin es-Semerkindî, Tuhfetu'l-Fukahâ; Alâuddin Ebû Bekr el-Kâsânî, Bedâyiu's-Sanâyi fî Tertibi's-Şerâi'

[10] El-İsbicabî şöyle der: İmam Ebu Yusuf ve İmam Muhammed'e (Allah onlara rahmet etsin) göre, eriş ve argacı ipek olan bir elbise sık dokunmuşsa savaşta giyilmesi caizdir. Çünkü böyle bir elbise kılıç darbelerine karşı daha koruyucu ve kişiyi düşmana karşı daha heybetli göstermektedir.

Argacı (dokumada enine olan ipleri) ipek, eriş (dokumada dikine olan ipleri) ipek olmayan elbiseyi giymekte bir sakınca yoktur. Bu konuda âlimler arasında bir ihtilaf söz konusu değildir. Çünkü dokuma elbiselerde eriş asıldır. Argaç ona tabidir. Bir de şu var; Siyer şerhinde Şeyhu'l-İslam: "Eriş ipek olmayıp argacı ipek olan dokuma elbisenin giyilmesinde bir sakınca olmaması ipeğin görünmemesiyle kayıtlıdır. Eğer ipek görülüyorsa erkekler için yine mekruh olur" demiştir.

[11] Alauddin es-Semerkindî, Tuhfetu'l-Fukahâ 3/585

[12] Buhari